

2017-161

Archeologienota Deinze Souverainestraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

20-11-2018

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Deinze Souverainestraat (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 62 918m² groot, heeft een onregelmatige vorm en is gelegen ter hoogte van landbouwgronden tussen de Oudenaardsesteenweg in het westen en de Souverainestraat in het noordoosten. Van noordwest naar zuid loopt de Kattebeek over het terrein, die centraal een hoek maakt naar zuidelijke richting. Aan beide oevers van deze waterloop, die zich tamelijk diep insnijdt tussen de landbouwpercelen, is een typische grachtvegetatie (riet e.d.) aanwezig. Aan weerszijden van de Kattebeek is een erfdienstbaarheidszone van 5m breed aanwezig. De totale breedte van beek + erfdienstbaarheidsstroken varieert van 12,5 tot 17m. Er bevinden zich geen andere obstakels zoals gebouwen of bomen op het plangebied.

Het plangebied is gelegen op gronden die midden 18de eeuw voornamelijk deel uitmaakten van een groter bos, maar geleidelijk aan in cultuur komen en die midden 19de eeuw allemaal voor landbouwdoeleinden gebruikt worden. Het is gelegen in een landelijke regio op ruime afstand van de omringende dorpskernen en gehuchten. De wegenis ten zuiden en ten oosten gaat minstens terug tot midden 18de eeuw, één van de wegen heeft mogelijk een Romeinse oorsprong. Net ten zuidoosten van het plangebied was midden 18de eeuw een galg aanwezig voor lokale berechting. De Oudenaardsesteenweg is jonger en verschijnt pas midden 19de eeuw op de kaarten. Mogelijk werd bij de aanleg ervan de loop van Kattebeek lokaal verlegd en kwam deze centraal op het plangebied te liggen. Op de Ferrariskaart uit 1777 is deze waterloop ten westen van het plangebied gelegen. Aan het plangebied is tot op heden niks gewijzigd, de gronden bleven in gebruik als landbouwgrond en zijn onbebouwd. Sinds het laatste kwart van de 20ste wijzigde de omgeving ten oosten van het plangebied drastisch, met het uitgraven van een grote vijver en de aanleg van een grootschalig bedrijventerrein. Op het plangebied zelf lijken er de laatste 270 jaar geen grote verstoringen te hebben plaatsgevonden, hetzij misschien het uitgraven van de aangepaste loop van de Kattebeek zoals hierboven geopperd. Het plangebied is op de bodemkaart matig natte tot matig droge (lemig) zandbodem. Het is gelegen in een eerder vlakke overgangszone tussen de Leievlakte in het noorden, de hogere heuvelruggen rond Kruishoutem in het zuiden, en de Scheldevallei ten oosten. Het terrein vertoont een licht hellend maaiveld van noordwest naar zuidoost, met plaatselijk enkele schommelingen ten gevolge van landbouwbewerking. Recent zijn er meerdere prospectieonderzoeken uitgevoerd in de directe omgeving van het plangebied. Uit diverse landschappelijke boorcampagnes kan besloten worden dat er geen potentieel is op in situ bewaring van steentijd artefactensites op het plangebied, gezien de gelijkaardige landschappelijke situering ervan ten opzichte van de reeds onderzochte zones. De uitgevoerde proefsleuvenonderzoeken leverden vooralsnog niet veel archeologische sporen op: behalve recente percelen en kuilen werden 4 houtskoolmeilers aangetroffen, te dateren in de Romeinse periode en de middeleeuwen en die te relateren zijn aan het voormalige bos dat zich hier bevond. Ze zijn een aanduiding dat deze bossen

lange tijd aanwezig bleven en dat de omgeving pas laat werd ontgonnen, maar dat deze bossen wel werden gefrequenteerd voor ambachtelijke activiteiten maar niet voor bewoning. Hierbij moet wel de kanttekening gemaakt worden dat er in de late middeleeuwen meerdere sites met walgracht en een motte werden opgericht in de regio, van waaruit vermoedelijk de ontginning van de omgeving gebeurde. Andere aanwijzingen voor een bepaald belang van de regio in de Romeinse tijd zijn enkele mogelijke Romeinse grachten die ten westen van het plangebied werden aangetroffen, alsook een oude Romeinse weg ten oosten (Karrewegstraat) die eventueel een verder verloop kan kennen in het zuidelijke deel van het plangebied. Opmerkelijk zijn 2 mesolithische haardkuilen die als grondspoor werden aangetroffen bij een proefsleuvenonderzoek ten westen van het plangebied. Al bij al kan aan het plangebied een gemiddelde archeologische verwachting gegeven worden voor het aantreffen van grondsporen uit diverse archeologische periodes, met een iets hogere verwachting voor sporen uit de Romeinse periode en de middeleeuwen.

Het terrein wordt verkaveld in 6 loten (A tot en met F) waar industriële gebouwen en aanhorigheden mogen opgericht worden (buffers, wadi's, ...). In de randzones van 5m rondom kan verharding aangelegd worden, maar geen gebouwen. Op lot G zal een toegangsweg komen die de loten D, E en F ontsluit. Binnen deze zone zullen er naast verharding ook nutsleidingen en riolering worden aangelegd. Met de waterloop gebeurt er momenteel niks. Deze zal later in een groter project omgelegd worden en zal pas dan gedempt worden. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied, met uitzondering van de zone rond de Kattebeek: het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen, verhardingen en de wegenis, funderingswerken, het optrekken van industriële gebouwen en aanhorigheden. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het plangebied niet aangetoond worden. Er kan aan het terrein een gemiddelde archeologische verwachting gegeven worden voor het aantreffen van sites met grondsporen uit diverse archeologische sporen. De geplande werken zijn echter van die aard dat dit eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze landelijke zone tussen de kernen van Petegem, Kruishoutem en Nazareth, waarvan de archeologische puzzel de laatste jaren beetje bij beetje kon vervolledigd worden. De kosten-baten analyse zal hierdoor positief uitvallen. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden verkaveld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een omgevingsvergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

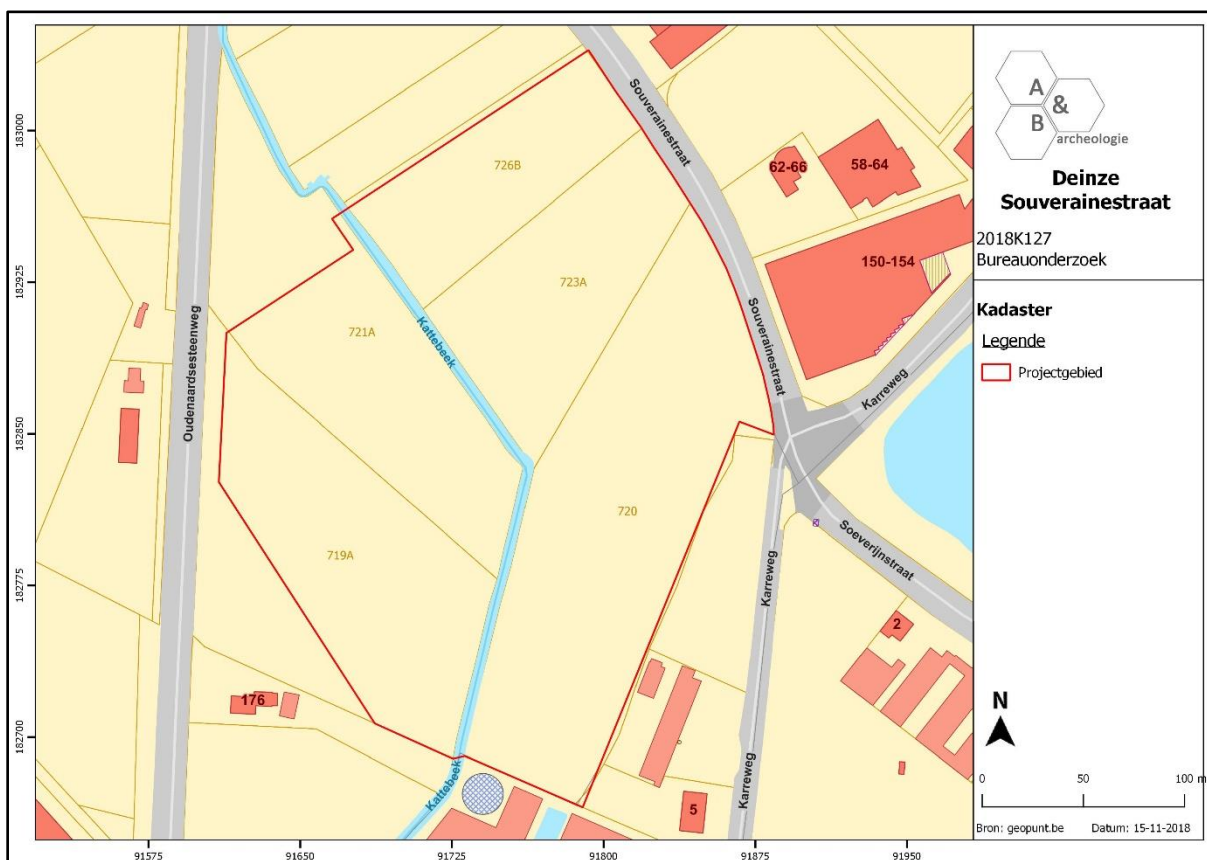
2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Deinze Souverainestraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 90793,67 en Y: 182269,23; X: 92919,33 en Y: 183321,75

Kadastergegevens: Deinze, afdeling 3 Petegem-aan-de-Leie, sectie B, percelen 719A, 720, 721A, 723A, 726B

Het plangebied is 62 918m² groot. Hiervan komt de Kattebeek en de zone met erfdiensbaarheid errond niet in aanmerking voor verder vooronderzoek, deze zone heeft een oppervlakte van ca. 4600m². De totale onderzoekbare zone komt daarmee op 58 318m².

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven. Vraagstellingen voor proefsleuvenonderzoek:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen? Zijn er houstkoolmeilers aanwezig?
- Zijn er restanten aanwezig die te linken zijn aan een Romeinse weg?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en noordwest- zuidoost georiënteerd, mee met de lichte helling van het plangebied. Het vooropgestelde sleuvenplan is afgebeeld op figuur 3. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 5832m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 1458m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 7290m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

- Randvoorwaarden

Het is belangrijk dat de proefsleuven niet doorgetrokken worden binnen de erfdiensbaarheidszone rond de Kattebeek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.